

Kilka osób pytało mnie, czy sformułowanie „potencjalne możliwości” jest poprawne. Nie dziwi mnie to pytanie, ponieważ nieraz słyszałam lub czytałam o „potencjalnych możliwościach”.

Przymiotnik *potencjalny*, wywodzący się z języka łacińskiego „potentialis”, funkcjonuje w polszczyźnie od dawna. Poprawne są wyrażenia: *potencjalni klienci, potencjalni pacjenci, potencjalny elektorat, potencjalni absolwenci, potencjalni sprawcy, potencjalni przestępcy, potencjalne zagrożenie*.

Natomiast w zdaniach typu:

*Potencjalne możliwości tego sportowca są ogromne.
Nauczyciel mówił o potencjalnych możliwościach uczniów.
Zaskoczyły nas potencjalne możliwości tego zakładu.*

występuje błędne sformułowanie „potencjalne możliwości”.

Zanim zaproponuję, jak można te zdania poprawić, odpowiem na pytanie, na czym polega błąd i dlaczego prawdopodobnie występuje.

Masło maślane

„Potencjalne możliwości” to typowypleonazm, czyli ‘wyrażenie składające się z wyrazów to samo lub prawie to samo znaczących’.

Definicja słowa „potencjalny”

W „Słowniku języka polskiego” pod redakcją Witolda Doroszewskiego czytamy, że przymiotnik *potencjalny* to¹⁾ ‘taki, który może wystąpić lub pojawić się w określonych warunkach’.

Natomiast słownik pod redakcją Mieczysława Szymczaka podaje nieco szerszą definicję:

potencjalny to ‘tkwiący w czymś i mogący wystąpić, ujawnić się w określonych warunkach, przez odpowiednie działanie; taki w którym coś tkwi i może wystąpić w określonych warunkach; przypuszczalny, możliwy’, np.: *potencjalni pacjenci*.

A zatem – zgodnie z przytoczonymi definicjami – przymiotnik *potencjalny*, to inaczej *możliwy*, czyli sformułowanie „potencjalne możliwości” oznacza „możliwe możliwości” i dlatego jest błędne, tak jak: „masło maślane” lub „oczywista oczywistość”.

Dlaczego popełniany jest błąd

Zastanawiające jest, dlaczego tak często popełniany jest błąd. Świadczą o tym nie tylko obserwacje, ale także ilość niepoprawnych użyczeń wyrażenia „*potencjalne możliwości*” zawartych w *Korpusie języka polskiego PWN*²⁾.

Podobnie jak dr Maciej Malinowski z Uniwersytetu Pedagogicznego im. KEN w Krakowie, zaobserwowałam, że wielu użytkowników języka polskiego nie widzi treści pleonastycznych i przymiotnikowi *potencjalny* przypisuje zupełnie inną treść: ‘ukryty, utajniony, taki, który może się pojawić lub wystąpić w określonych warunkach’, natomiast nie bierze pod uwagę (lub nie zna) rzeczywistego znaczenia: ‘możliwy, ewentualny, przypuszczalny’.

Jak poprawić błędne wyrażenie

Pojawia się zatem pytanie: jakiego słowa należy użyć obok rzeczownika „możliwości” zamiast wyrazu „potencjalne”. Na przykład w zdaniach podanych na początku artykułu można zastosować przymiotniki: *rzeczywisty, realny, duży, olbrzymi lub wielki i wtedy zdania byłyby następujące:*

*Nauczyciel mówił o dużych możliwościach uczniów.
Rzeczywiste możliwości tego sportowca są ogromne.
Zaskoczyły nas realne możliwości tego zakładu.*

Barbara Ellwart

¹⁾ Słownik języka polskiego podaje także drugie znaczenie wyrazu *potencjalny*: *fiz.*: ‘energia potencjalna to ‘energia ciała zależna od jego położenia względem innych ciał’.

²⁾ **Korpus Języka Polskiego PWN** liczy **70 milionów słów**. Cały korpus, włączając archiwa prasowe i klasykę literacką od średniowiecza, **zawiera 100 milionów słów**. Składa się z tekstów książek, czasopism, druków ulotnych i akcydensowych (np. reklam, instrukcji obsługi, regulaminów, ulotek wyborczych), stron internetowych oraz tekstów mówionych.